

PLATiN

TÜRKİYE'NİN EN DİNAMİK AYLIK EKONOMİ DERGİSİ

YIL 23 • MART 2021 • 12TL (KKTC 15TL)

YENİ ÇAĞIN DİJİTAL ALTINI

BITCOIN

BITCOIN VE ALTCOIN'LER,
DÖVİZ VE ALTINDAN
ROL ÇALMAYA MI
BAŞLADI?

KADIN
GİRİŞİMCİLER
İÇİN HEDEF
BAZLI İŞ PLANI
OLUŞTURMANIN
YOLLARI

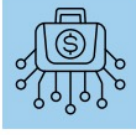
ULUSLARARASI YATIRIMLARDA HOLLANDA İPİ GÖĞÜSLÜYOR

TÜRKİYE İLE İLİŞKİLERİ 17'NCİ YÜZYILA DAYANAN, MODERN, SANAYİLEŞMİŞ BİR ÜLKE OLAN HOLLANDA, AYNI ZAMANDA BÜYÜK BİR TARIM ÜRÜNLERİ İHRACATÇISI OLARAK KARŞIMIZA ÇIKIYOR. NATO'NUN VE AB'NİN KURUCU ÜYESİ OLAN ÜLKE, AYNI ZAMANDA İKİLİ TİCARET HACMİ BAKIMINDAN ÜLKEMİZİN YEDİNCİ BÜYÜK TİCARET ORTAĞI. 2003-2020 ARASI DÖNEMDE TÜRKİYE'YE TOPLAM 26.2 MİLYAR DOLARLA EN FAZLA YATIRIM YAPAN ÜLKE KONUMUNDA BULUNAN HOLLANDA, ÖNEMLİ BİR YATIRIMCI OLMANIN YANI SIRA STRATEJİK BİR ORTAK

İrem Sertbaş / irem.sertbas@platinonline.com

Avrupa Birliği'nin altıncı büyük ekonomisi olan, sürekli olarak yüksek ticaret fazlası veren, istikrarlı endüstriyel ilişkiler ve düşük işsizlikle Avrupa ekonomisinin kalbinde yer alan Hollanda, 2003-2020 döneminde ülkemize 26.2 milyar dolar uluslararası yatırım yaptı. 2004, 2006, 2007, 2014, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında Türkiye'ye en çok yatırım yapan ülke sıfatını korudu. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı verilerine göre, 2019 yılında Hollanda'yla ihracatımız kayda değer bir artış göstererek 5 milyar 763 milyon dolar olurken; ithalatımız 3 milyar 203 milyon dolar olarak gerçekleşti.

3 BİN 214 HOLLANDA FİRMASI VE 40 İRTİBAT BÜROSU FAALİYETLERİNİ SÜRDÜRÜYOR

Merkez Bankası verilerine göre, 2002-2019 döneminde Türkiye'den Hollanda'ya yapılan uluslararası yatırımların toplamı 13 milyar 763 milyon dolar. Hollanda'da Türk kökenli iş insanlarının kurduğu şirket sayısı yaklaşık 23 bin civarında... Bu girişimciler, 80 bin kişiye istihdam sağlıyor ve 8 milyar dolar ciroya yaklaşıyor. Bu doğrultuda, 2019 yılında ülkemizden yurt dışına yapılan uluslararası yabancı yatırım bakımından Hollanda ilk sırada yer alıyor. Türkiye'nin en büyük yatırım ortağı konumundaki ülke; son 18 yılda liman ve lojistik, gayrimenkul ve inşaat, tarım, havacılık, gıda, elektronik, otomotiv yan sanayi, sağlık turizmi gibi çeşitli sektörlerdeki yatırımlarıyla karşımıza çıkıyor. Ülkemizde aralarında Unilever, ING Bank, Credit Europa Bank, AGT Netherlands, Achma gibi firma ve bankaların da olduğu 3 bin 214 Hollanda firması ve 40 irtibat bürosu faaliyetlerini sürdürüyor.

HOLLANDA, YATIRIMLARIN YAKLAŞIK YÜZDE 15'İNİ TEK BAŞINA GERÇEKLEŞTİRDİ

2003-2020 arasında 165 milyar dolarlık uluslararası yatırım çeken Türkiye'ye gelen uluslararası yatırımda başı çeken ülkeler sırasıyla; Amerika, İngiltere, Avusturya, Almanya ve Lüksemburg. Hollanda, Türkiye'ye son 20 yılda yapılan uluslararası yatırımların yaklaşık yüzde 15'ini tek başına gerçekleştirdi. Yabancı yatırımcılar en çok ilgiyi finans ve sigorta sektörüne gösterdi. Ardından enerji, bilişim, iletişim, toptan-perakende ticaret ve gıda sektörleri geldi.

KÜRESEL ULUSLARARASI YABANCI YATIRIMLARI 2020 YILINDA YÜZDE 42 AZALDI

Covid-19 salgınının küresel ekonomiyi geriletmesine rağmen 2020 yılında ülkemize 8 milyar dolara yaklaşan uluslararası yatırım geldi. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), 2020'ye ait Küresel Yatırım Trendleri İzleme Raporu verilerine göre, 2019'da 1.5 trilyon dolar olan küresel uluslararası yabancı yatırımlar, 2020'de yüzde 42 azaldı ve 859 milyar dolar oldu. Kearney'in Küresel Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Raporu, 2021'de uluslararası yabancı yatırımların 1 trilyon dolar seviyesinde kalacağını gösteriyor. Peki, bir ülkeye doğrudan yabancı yatırımcı çekmek neden önemli? Doğrudan yabancı yatırımcının faaliyet gösterdiği ülkede, teknolojik yeniliğe destek verilmesi, ekonomik büyümenin ve kalkınmanın hızlanması, istihdamın artması, ihracat ve enflasyon gibi ekonomik göstergelerin stabilize olması gibi birçok pozitif etki söz konusu oluyor.

YABANCI YATIRIMCILARIN İLGİSİ ÜLKEMİZE YÖNELİYOR

KPMG verileri, salgın döneminde yabancı yatırımcıların ilgisinin özellikle stratejik belli sektörler için tekrar ülkemize yöneldiğinin altını çiziyor. Türkiye'nin önümüzdeki dönemde uluslararası yatırımlar açısından bir cazibe merkezi olması için kamu ve özel sektörün beraber çalışarak gerekli reformları hızla hayata geçimeleri, salgın döneminden güçlü yatırım imajı ile çıkılması adına büyük önem taşıyor.

ÜLKELERE GÖRE UDY TUTARI (MİLYON ABD DOLARI) - YATIRIM KALEMİNE GÖRE -

	Ülkeler	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019-2020/ Ekim	2002-2020/ Ekim	Toplam	'2002-2020/ Ekim PAY %'
1	Hollanda	1.424	1.381	918	2.022	1.183	1.016	1.727	855	1.169	447	26.273	15,9%
2	ABD	1.401	439	326	334	1.620	340	180	435	340	754	12.858	7,8%
3	İngiltere	906	2.044	300	1.051	588	974	328	445	874	451	11.663	7,1%
4	Avusturya	2.419	1.519	667	31	83	344	320	465	75	32	10.632	6,4%
5	Almanya	664	491	1.970	606	355	440	312	298	467	245	10.181	6,2%
6	Lüksemburg	562	1.186	278	565	1.254	336	96	350	131	385	9.975	6,0%
7	İspanya	2.251	193	581	74	2.305	318	1.460	224	216	32	9.552	5,8%
8	Belçika	1.495	39	60	38	863	13	223	212	69	53	8.852	5,4%
9	Fransa	1.000	86	217	287	165	90	107	313	158	110	7.542	4,6%
10	Azerbaycan	1.266	338	803	884	839	661	1.005	510	566	1	6.990	4,2%

Kaynak: TÜİK

“HOLLANDA YÜZYILLARDIR KÜRESEL ÖLÇEKTE EN BÜYÜK TİCARET HUB’LARINDAN”

TÜRKİYE İÇİN HOLLANDA, PEK ÇOK AÇIDAN DERİN BİR İŞ BİRLİĞİ VE EKONOMİK ALANDA İKİ TARAFIN DA BÜYÜK FAYDA SAĞLAYABİLECEĞİ BİR STRATEJİK ORTAKLIK İÇİN OLDUKÇA UYGUN BİR ÜLKE. “TÜRKİYE’NİN KENDİSİ AÇISINDAN ORTAYA ÇIKABİLECEK AVANTAJLARI DOĞRU DEĞERLENDİRECEK UZUN VADELİ, NET BİR STRATEJİK PLANA VE HEDEFİ İHTİYACI VAR” DİYEN İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ İŞLETME FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HALUK LEVENT İLE TÜRKİYE VE HOLLANDA ARASINDAKİ EKONOMİK İLİŞKİLERİN GELECEĞİNİ ELE ALDIK

İrem Sertbaş / irem.sertbas@platinonline.com

Hollanda, son 18 yılda 26.2 milyar dolarla Türkiye'ye en fazla yatırım yapan ülke oldu. Bu hem Türkiye hem de Hollanda açısından ne ifade ediyor?

26.2 milyar dolar önemli bir yatırım. Bu yatırım ile birlikte Hollanda; Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı şirketler içerisinde üretim payı açısından dördüncü sıradaki yerini koruyor. TÜİK tarafından en son 2017 yılında yayımlanan ‘Yabancı Kontrollü Girişimler’ istatistiklerine göre Hollanda kökenli şirketler, 2015 yılı itibarıyla Türkiye’de toplam katma değer üretiminin yüzde 1’ini gerçekleştiriyor. Bu veri tabanına göre, yabancı kontrollü şirketlerin toplam payı yüzde 14,1 ve Almanya yüzde 2,4 ile birinci sırada yer alıyor. Dolayısıyla, bu rakamlardan anlaşılacağı gibi Hollanda, Türkiye’de katma değer üretimi içerisinde önemli bir paya sahip ve yatırımların seviyesi dikkate alındığında, bu payın gelişebileceği, en kötü ihtimalle korunacağı söylenebilir. Hollanda nüfusunun yaklaşık yüzde 5’i Türkiye kökenlilerden oluşuyor. Böylesine güçlü bir network’ün varlığı iktisadi ilişkilerin güçlenmesi ve çeşitlenmesi için büyük bir avantaj oluşturabilir. Hollanda’da yerleşik Türkiye kökenlilerin Hollanda toplumu ile entegrasyonunun geliştirilmesi için Türkiye ve Hollanda’nın eşgüdümlü ve iyi planlanmış bir dizi program uygulanması büyük önem taşıyor. Öte yandan, Hollanda yaşayan ve en büyük azınlık konumunda bulunan Türkiye kökenlilerin, Türkiye ile bağlarının güçlendirilmesi ve özellikle iktisadi faaliyetlerin uzun dönemli ve hedefe yönelik bir program çerçevesinde teşvik edilmesi de ciddi katkı sağlayacaktır.

“TÜRKİYE İLE İLİŞKİLERE ÖNEM VERİYOR”

• **Hollanda ve Türkiye arasındaki ekonomik hacim, 2021 ve sonrasında hangi dinamikler etrafında şekillenecek? Hangi boyuta ulaşacak?**

Küresel dış ticaret istatistiklerine dayalı analizlere bakıldığında, Türkiye ile Hollanda arasında dış ticaretin sektörel dağılımı sektörel ağırlık açısından farklılaşıyor. Hollanda, Türkiye’ye ağırlıkla demir-

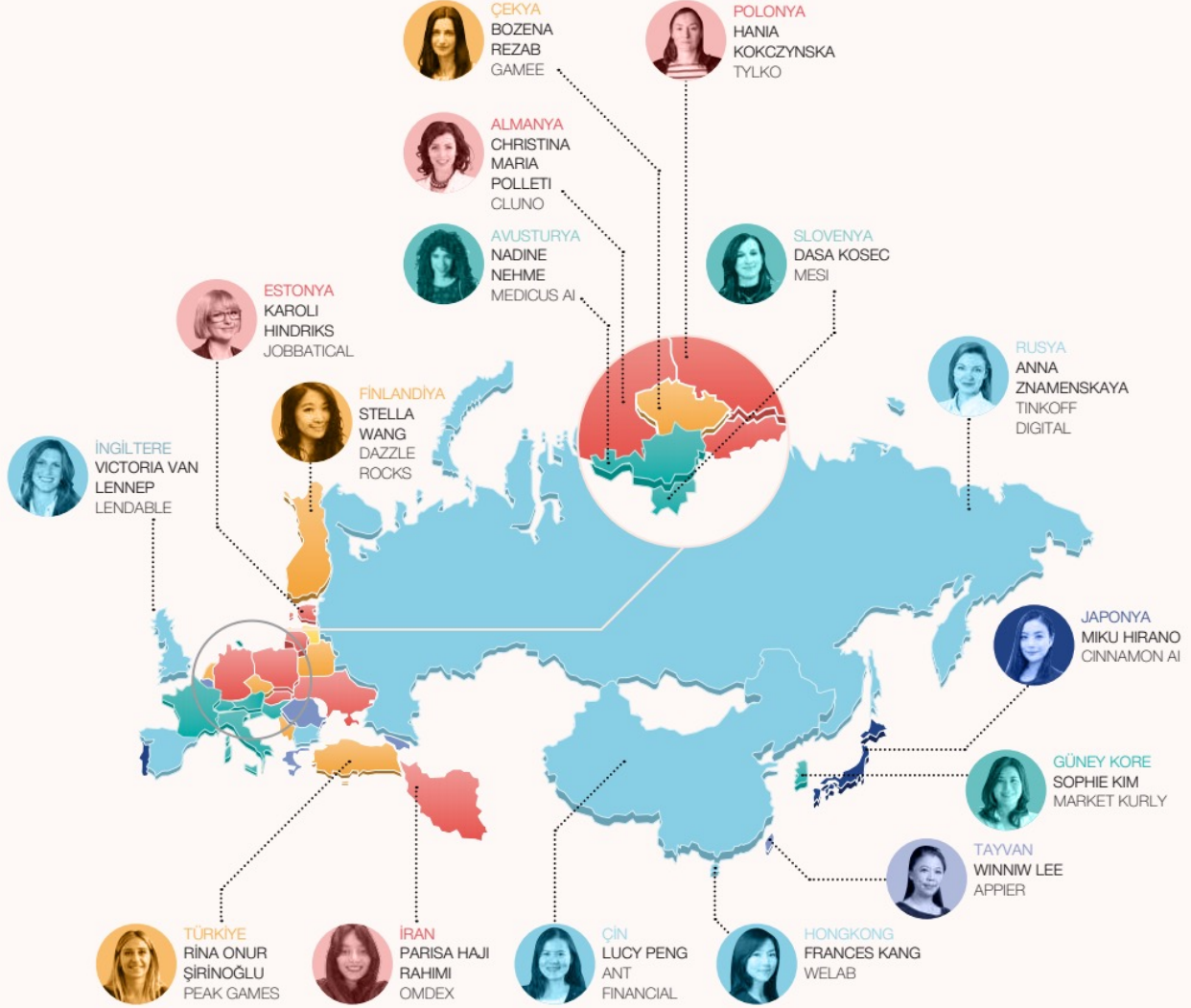

DÜNYANIN DİKKAT ÇEKEN KADIN EKONOMİ LİDERLERİ

EN AZ BİR KADIN KURUCUYA SAHİP ŞİRKETLER, HER BİR DOLARLIK GİRİŞİM FONU İÇİN 78 SENT GELİR ELDE EDERKEN, ERKEK LİDERLİĞİNDEKİ GİRİŞİMLER YAKLAŞIK 31 SENT ÜRETİYOR. YİNE DE, YALNIZCA KADIN KURUCULARI OLAN GİRİŞİMLER, KÜRESEL OLARAK TOPLAM YATIRIMLARIN YALNIZCA YÜZDE 3'ÜNÜ OLUŞTURUYOR. GELİN, BU YÜZDE 3'LÜK KISIMDA YER ALAN KADIN LİDERLERİ MERCEK ALTINA ALALIM

İrem Sertbaş / irem.sertbas@platinonline.com

Kadın girişimcilerinin 102 ülke arasından seçildiği çalışmada, 21 Mayıs 2020 itibarıyla aktif bir şirketin kurucusu veya kurucu ortağı olma özelliği arandı. Şirketler; başlangıç, erken aşama girişim veya geç aşama girişim finansmanındaki durumlarına göre seçildi.

2013'te kadın girişimcilerin kurucu statüsünde yer aldığı unicorn'ların yani geliri 1 milyar dolardan üstünde olan şirketlerin sayısı 4 iken, 2019'da bu sayı 21'e çıktı. Bu rakamlar nesnel olarak hâlâ oldukça küçük olsa da, tırmanmaya devam ediyor. İlginç bir şekilde, finansman verileri risk sermayesinin kadın-

lara yatırım yapma olasılığının, erkeklerden üç kat daha fazla olduğunu gösteriyor. Bu, risk sermayesi firmalarındaki artan kadın ortak sayısı ile birleştiğinde, teknoloji finansmanına yeni bir bakış açısı getiriyor.

KADIN GİRİŞİMCİLERİ NE BEKLİYOR?

Kadınların kurduğu firmalar sürekli olarak daha iyi performans gösteriyor ve hissedar getirileri her yıl daha da iyiye gidiyor. Hem başlangıç hem de risk sermayesi ekosistemleri gelişmeye devam ederken, kadınların önderliğindeki girişimciliğin geleceği her zamanki gibi parlak.

Kaynak: Visa AI Capitalist, 2020

DİNLEME ÖNERİSİ

► NEW BEGINNING
TRACY CHAPMAN

EKONOMİK BÜYÜMENİN BAŞROLÜ

Kadın girişimciler için yol haritası

IREM SERTBAŞ
irem.sertbas@platinonline.com

KISA BİR SÜRE ÖNCE KADINLAR, KENDİLERİNİ ERKEKLERLE EŞİT BİR ZEMİNE OTURTACAK FIRSATLAR ARARKEN MUAZZAM ENGELLERLE KARŞI KARŞIYA KALIYORLARDI. SADECE ÇEYREK YÜZYIL ÖNCESİNE GERİ DÖNERSEK, KADINLARLA ERKEKLER ARASINDAKİ EŞİTSİZLİK; ÜNİVERSİTE SINIFLARINDA, İŞ YERİNDE VE HATTA EVLERDE DİKKAT ÇEKİCİ SEVİYEDEYDİ. BUGÜN, KADINLARI GÜÇLENDİRMEK İÇİN ATILAN ADIMLARIN ÇARPICI ETKİSİNİ GÖRMEK MÜMKÜN. KÜRESEL GSYİH'NİN YÜZDE 37'SİNE KATKIDA BULUNAN KADINLAR ARTIK, GLOBAL KALKINMANIN ANAHTAR OYUNCUSU KONUMUNDA YER ALIYOR. ÖTE YANDAN, KADINLARIN SAHİP OLDUĞU İŞLETMELER, DÜNYA ÇAPINDA KAYITLI İŞLETMELERİN YÜZDE 30'UNDAN FAZLASINI TEMSİL ETSE DE KADIN GİRİŞİMCİLERİN SADECE YÜZDE 10'U İŞLERİNİ BÜYÜTMEK İÇİN İHTİYAÇ DUYDUKLARI SERMAYEYE SAHİP. KÜRESEL DÜZEYDE, FİNANSMAN MİKTARINA İLİŞKİN VERİLER, KADINLARIN EKONOMİK HAYATA KATILIMINI DESTEKLEMELER İÇİN YÜRÜTÜLEN PROGRAMLARIN HENÜZ İSTENEN SEVİYEDE OLMADIĞINI GÖSTERİYOR. ÜLKEMİZDE İSE BU ALANDA BÜYÜK ÇAPLI PROGRAMLAR, TEŞVİKLER VE FONLAR MEVCUT. PEKİ, KADIN GİRİŞİMCİLERİ BEKLEYEN FIRSATLAR NELER? BU DESTEKLERDEN YARARLANMAK İÇİN NASIL BİR YOL HARİTASI İZLEMELERİ GEREKİYOR?

Kadınlar çalıştıkça dünya kalkınıyor

EKONOMİDE KADINLARI GÜÇLENDİRMEK VE İŞ DÜNYASINDAKİ CİNSİYET FARKLILIKLARINI KAPATMAK, 2030 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA GÜNDEMİNE ULAŞMANIN ANAHTARI. BU HEDEFE ULAŞMAK İÇİN KADIN GİRİŞİMCİLERİN DESTEKLENMESİ VE GÜÇLENDİRİLMESİ GEREKİYOR. DAHA FAZLA KADININ EKONOMİK HAYATA DAHİL OLMASIYLA, DÜNYA KALKINMASI DA HIZLANIYOR

Girişimcilikte değişen demografiyle birlikte artık 21'inci yüzyılın başından bu yana daha fazla kadın girişimci, iş hayatı içerisinde yer alıyor. Kadınların ekonomiye erkeklerle aynı şekilde katıldıkları bir 'tam potansiyel' senaryosunu değerlendiren McKinsey; bunun, her zamanki iş hayatına kıyasla 2025 yılına kadar yıllık küresel GSYİH'ya 28 trilyon dolar yani yaklaşık yüzde 26 değer ekleyeceği sonucuna vardı. Ama, kadın girişimcilerin ekonomik hayata var olması için hâlâ desteğe ihtiyaçları var. Dünyanın dört bir yanında, girişimci düşünen kadınlar, rekabetçi iş dünyasına girmeye ve bu alanda başarılı olmaya kararlı. Mastercard Kadın Girişimciler Endeksi verilerine göre, hâlâ baskın olan cinsiyet farkı, bu kadınların erkek meslektaşlarına kıyasla orantısız sayı ve ölçekte zorluklarla karşılaşmaya devam ettiğini gösteriyor. Cinsiyet eşitsizliğinin muazzam ekonomik maliyeti, uzun süredir acil bir küresel sorun olarak kabul ediliyor ve etkileri giderek daha şiddetli hale geliyor. Bu yıl Dünya Bankası, dünya genelindeki ekonomilerin yalnızca kadınlar ve erkekler arasındaki yaşama boyu kazanç farklılıkları nedeniyle 172 trilyon dolar kaybettiğini vurguladı. Bu, 2018'de sadece 2 yıl önceki 160 trilyon dolara kıyasla önemli bir artış.

KÜRESEL OLARAK HER 3 KÜÇÜK, ORTA VE BÜYÜK İŞLETMEDEN SADECE 1'İ KADINLAR TARAFINDAN İŞLETİLİYOR

Dünya Bankası verileri küresel olarak; küçük, orta ve büyük her 3 işletmeden sadece 1'inin kadınlara ait olduğunu gösteriyor. Güney Asya'da yüzde 18'lik düşük bir seviyeden Latin Amerika ve Karayipler'de yüzde 50'lik yüksek bir orana çıkıyor. Doğu Asya ve Pasifik'te, örneğin Güney Kore'de, şirketlerin sadece yüzde 19'u kadın girişimcilerle aiten, Mikronezya Federal Devletleri'nde firmaların yüzde 87'si kadınlara ait. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) verilerine göre, kadınların girişimci olma olasılığı küresel alanda daha düşük.

BAKANLIK, KADINLARI GÜÇLENDİRMEK İÇİN ÇALIŞIYOR

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda; başta eğitim, istihdam, sağlık, karar alma mekanizmalarına katılım olmak üzere hayatın tüm alanlarında kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesi hedefleniyor.

2023 YILI SONUNA KADAR:

 %38.5
Kadın iş gücüne katılım oranının %38,5'e çıkması

 %34
Kadın istihdam oranının %34'e

 %20
Kendi hesabına çalışanlar içindeki kadın oranının %20'ye

 %20
İşveren olarak çalışanlar içindeki kadın oranının %10'a yükseltilmesi hedefleniyor.

KADINLAR İŞ KURMAKTA DAHA FAZLA DEZAVANTAJLA KARŞI KARŞIYA:
EKONOMİLERİN YÜZDE 40'INDA, KADINLARIN ERKEN AŞAMA GİRİŞİMCİLİK FAALİYETİ ERKEKLERİNKİNİN YARISI VEYA YARISINDAN DAHA AZI KADAR

Bakanlık destekleri

Girişimcilikte Önce Kadın Projesi

'Girişimcilikte Önce Kadın Projesi' kapsamında; halk eğitimi merkezlerinde bilgi iletişim teknolojileri ve girişimcilik üzerine eğitimler alan kadınlar için özel olarak oluşturulan <http://www.oncekadin.gov.tr> adresindeki dijital mağaza, kadınlara ürünlerini satışa sunma olanağı veren web sayfasıdır. Proje kapsamında girişimcilikte önce kadın mobil uygulaması geliştirildi, eğitim içerikleri ve web sayfası güncellenerek, mobil uygulama ile uyumlu hale getirildi.

Türkiye'de Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Planlama Projesi (2020-2023)

Eylem Tanımlama Belgesi (DoA), bütçe dokümanı, özel şartlar dokümanı hazırlık çalışmaları UN Women ile iş birliği içinde tamamlandı. 15 Aralık 2020 tarihinde başlatılan projenin ana yararlanıcısı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, eş yararlanıcı ise Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı olup teknik destek ise Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) tarafından verilecek. Proje ile cinsiyete duyarlı planlama hakkında siyasi ve bürokratik farkındalık ve sahiplenme yaratmak, merkezi ve yerel yönetimlerde cinsiyete duyarlı kamu politikaları, planları, programları ve bütçe süreçlerine ilişkin kurumsal kapasiteyi geliştirmek ve sürdürülebilirliği sağlamak, cinsiyete duyarlı planlama ve bütçeleme çalışmalarına ilişkin izleme kapasitesini geliştirmek amaçlanıyor.

Dijital Benim İşim Projesi

Halk eğitimi merkezlerinde ve olgunlaşma enstitülerinde öğrenim gören kursiyer kadınların dijital okuryazarlık becerilerinin artırılması ve dijital mesleki eğitim almış olan kadınların iş gücüne katılma olanaklarının sağlanması amaçlanıyor. Proje ile dijital okuryazarlık ve dijital ve sosyal medya pazarlama eğitimi verilmesi planlanıyor.

Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi

Kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi, sürdürülebilirliklerinin sağlanması, kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, görünürlüklerinin artırılması ve yaygınlaştırılmaları hedefi ile 'Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi', Tarım ve Orman Bakanlığı iş birliğinde yürütülecek. 30 ay sürmesi planlanan projenin teknik hazırlık çalışmaları devam ediyor. Söz konusu proje kapsamında; kooperatif kurma, kooperatiflere ortak olma potansiyeli bulunan kadınlar ile halihazırda bu çalışmaların içinde yer alan kadın ve erkeklere yönelik bilgilendirme, farkındalık artırma, iş birliği geliştirmeye ilişkin çalışmalar yürütülecek. Yeni kadın kooperatiflerinin kurulması teşvik edilecek.

KADINLARIN YÖNETİMİNDE DÜNYA VE İŞ HAYATI

LİDERLİK KONUSUNDA SAYISIZ TANIM BULUNUYOR. BENİM TERCİH ETTİĞİM TANIM İSE SON DERECE SADE... LİDERLİK, ETKİLEMEKTİR. ETKİ DE İLİŞKİ KURARAK GERÇEKLEŞİR. BUNUN İÇİN DE YAKLAŞILABİLİR OLMAK GEREKİR. LİDERLİK VE YÖNETİCİLİĞİ AYIRMAK İÇİN SAYFALAR DOLUSU TANIM YAPILDIĞI DİKKAT ÇEKİYOR. BU İKİ KAVRAMIN KESİŞTİĞİ ÇOK BÜYÜK BİR ORTAK PAYDA OLDUĞUNA İNANIYORUM. BU ORTAK PAYDA, BAŞKALARI ARACILIĞIYLA SONUÇ ALMAKTIR. BU NEDENLE BİR YÖNETİCİNİN DE LİDERİN DE BAŞARISI, BİRLİKTE HAREKET ETTİĞİ VE YÖNETTİĞİ İNSANLARIN BAŞARISINA BAĞLIDIR

PROF. DR. ACAR BALTAŞ
abaltas@baltasgrubu.com

Temelini endüstri devrimi ve dünya savaşlarından alan ve güç kullanmayı gerektirdiği için doğal olarak erkeklerin egemenlik alanında olan liderlik yaklaşımı, bugün artık etkisini ve geçerliliğini yitirmiştir. Örneğin; yumuşak güç kullanmak, sert olmadan kararlı, güler yüzlü ve ciddi olmak, alışılmış yaklaşımlar değil. Bugün birçok kurumda yöneticilerin çalışma hayatına giren yeni kuşaklardan şikayetlerinin arkasında eski yöntemlerinin işe yaramaması yatıyor. Çalışanlar üzerinde güç kullanarak sıkılan vida veya dikilen düğme sayısını artırmak mümkündür. Ancak yaratıcılığı ortaya çıkartmak mümkün değil. Bununla beraber dogmaları yıkanın da kolay olmadığını kabul etmek gerekiyor. Günümüzde hâlâ birçok erkek yönetici umutsuzca 'komuta-kontrol' temeline dayanan eski yaklaşımlarını sürdürerek sonuç almaya çalışıyor. Çünkü çağdaş liderlik; emir vermek ve korku salmak değil, ilham vermek, ikna etmek ve harekete geçirmektir. Aşağıda okuyacağınız araştırma, pandemi öncesine ait. Ancak bu araştırmada ortaya konulan veriler, yaşanan büyük felaket konusunda erkek yöneticilerin sorumluluğunu ortaya koyuyor. Önce araştırmaya kısaca göz atalım: 2013 yılında Gerzema ve D'Antonio'nun yaptıkları araştırmanın bulguları bu konuya ışık tutuyor.(1)

Araştırmacılar, dünya gayri safi milli hasılasının yüzde 65'ini üreten 13 ülkede, bu ülkeleri temsil eden 64 bin kişilik örneklem grubuna, bir dizi soru sormuşlardır (Araştırma grubuna giren ülkeler; Brezilya, Kanada, Şili, Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, Endonezya, Japonya, Meksika, Güney Kore, Birleşik Krallık ve ABD olarak sıralanıyor). Bu sorular, insanların içinde yaşadıkları dünyayı ve dönemi nasıl değerlendirdiklerini anlamayı amaçlamıştır. Çıkan sonuç, insanların giderek artan bir kaygı ve güvensizlik içinde yaşadıklarını göstermiştir. Bu sorular ve verilen cevaplar ise şöyle...

Bu cevaplar yaşamakta olduğumuz dönemdeki işsizliği, büyük şirketlerde ve finans sistemindeki yolsuzlukları, ekonomik durgunluğu, küresel ısınma ve iklim değişikliklerinin doğurduğu belirsizliğin sonucu olan geleceğe dönük kaygıları yansıtır. Bu koşulları yol açtığı hayal kırıklığı ve kızgınlığın nedenleri araştırıldıkça, yöneticilerin sorumluluğunu sorgulamak kaçınılmazdır. Gerek özel sektör gerekse kamu sektöründe yöneticilerin çok büyük çoğunluğu erkeklerden oluştuğu için de sorumlu olarak 'erkek lider ve yöneticilerin' mercek altına almak ve konuyu tartışmak doğaldır.

KADINLARIN ÜSTÜNLÜĞÜ

İş hayatının yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığım çehresi, kadınlara büyük bir imkan sunar. Çünkü aynı araştırma kadınların erkeklerle kıyasla daha ahlaklı, daha mutlu, daha başarılı ve daha iyi lider olduklarını ortaya koymuştur. Çünkü belirli bir düşünce biçimiyle yarattığımız sorunları aynı düşünce biçimiyle çözemeyiz ve kadınlar bu konuda doğal özellikleri nedeniyle daha anlayışlıdır. Kadınların, günümüz liderlerinden beklenen empati, bağ kurma, esneklik, uzlaşma, ahlakı değerlere bağlılık konusundaki yatkınlıkları onlara avantaj sağlıyor. Kadınların yönettiği dünyanın daha yaşanabilir bir dünya olacağı konusundaki ampirik kanıtlar pandemi sürecindeki ülkelerde somut olarak yaşanmıştır. Pandeminin getirdiği büyük değişim sonucunda, işin doğasının imkan verdiği alanlarda haftada bir-dört gün evden çalışmanın iş hayatının bir parçası haline gelmesi kadın istihdamını artıracak ve hepsinden önemlisi kadınların üst yönetim kademelerindeki temsilini sayısını geçmişle kıyaslanmayacak bir düzeye getirecektir.

RISK VE FİNANS YÖNETİMİ

Diğer taraftan paranın yönetilmesi ve risk algısı açısından kadınların üstünlüğü birçok araştırmayla ortaya konmuştur. Hedge Fund Resarch raporunda dokuz yıl süresinde kadınlar tarafından yönetilen fonların erkekler tarafından yönetilenlerden daha başarılı olduğu bildirilmiştir. (2) Benzer şekilde Credit Suisse'in yayınladığı bir araştırmada, (3) piyasa değeri 10 milyar doları aşan büyük şirketlerde, yönetim kurullarında kadın üye olanların, olmayanlara kıyasla yüzde 26 daha iyi performans gösterdiği bildirilmiştir. Gerzema ve D'Antonio'nun araştırması, Walkow ve Jacobs'un bildirimleriyle (4) birleştirildiğinde, kadınların yönettiği kurumların tüketicilere, iş arkadaşlarına ve yatırımcılara daha çok güven verdiği yönündedir. Kadınların daha iyi dinleyici olması ve empati kurması, özellikle kriz dönemlerinde özel ve kamu kurumlarına kaybedilen güvenin kazanılmasında etkili olabilmektedir. Kadınların sivil toplum kuruluşlarında, özellikle insan ihtiyaçlarına olan duyarlılıkları nedeniyle, çok daha başarılı oldukları bildirilmektedir. Finansal kararlarda kadınların erkeklerle kıyasla daha az risk alma eğiliminde olduğu ise bilinir. (5) Buna rağmen aynı işi yapan kadınların erkeklerden daha az kazandığı, büyük şirketlerin yönetim kurullarında ABD'de bile beş erkeğe karşılık bir kadından daha düşük bir temsil oranı olduğu da (6) bir gerçektir. Bu sayının Türkiye'de çok daha düşük olduğunu belirtmeye ise (% 12,7) ihtiyaç yoktur.

SONUÇ

Sadece romantik nedenlerle ve moda olduğu için değil, iş hayatının somut ve çıplak gerçekleri açısından da dengeli bir sayıya ulaşmaya kadar pozitif ayrımcılığa yönelmenin yerinde olduğu görülüyor.

KADINLARIN, GÜNÜMÜZ LİDERLERİNDEN
BEKLENEN EMPATİ, BAĞ KURMA, ESNEKLİK,
UZLAŞMA, AHLAKİ DEĞERLERE BAĞLILIK
KONUSUNDAKİ YATKINLIKLARI ONLARA
AVANTAJ SAĞLIYOR

ERKEKLERİN YARATTIĞI DÜNYA

%86

katılıyorum

BÜYÜK KURUM VE
KURULUŞLARIN ELİNDE
ÇOK FAZLA GÜÇ VAR

%76

katılmıyorum

ÜLKEM VATANDAŞLARINI
ESKİSİNDEN DAHA ÇOK
ÖNEMSIYOR

%74

katılmıyorum

DÜNYA GİDEREK DAHA
ADALETLİ BİR YER
OLUYOR

%51

katılmıyorum

ÇOCUKLARIMIN HAYATI
BENİMKİNDEN DAHA İYİ
OLACAK

%57

katılıyorum

ÜLKEMDEKİ ERKEKLERİN
YÖNETİMİNDEN MEMNUN
DEĞİLİM

%86

katılıyorum

ERKEKLER, KADINLAR
GİBİ DÜŞÜNSEYDİ DAHA İYİ
BİR DÜNYADA YAŞARDIK

Kaynak: Gerzema & D'Antonio Araştırması 2013

Kaynakça: 1. Gerzema J, D'Antonio M. The Athena doctrine. Jossey-Bass; 2013. 2.Chang AS. Outsiders and outperformers women in fund management. Finance Professionals Post; Nisan 2010. 3.Curtis M ve ark. Gender diversity and corporate performance. Credit Suisse; Ağustos 2012. 4.Walkow J, Jacobs C. The Leading Women Project [İnternet]. Uygun erişim: <http://www.leading-women.com/> 5. Powell M, Ansic D. Gender differences in risk behaviour in financial decision making. J of Economic Psychology 1997; 18. 6. Catalyst. Woman on boards [İnternet]. Uygun erişim: <http://www.catalyst.org/knowledge/women-boards>

SOSYAL FAYDA KAVRAMININ SINIRLARI DEĞİŞİYOR

“DOĞADA HİÇBİR ŞEY FAYDASIZ DEĞİLDİR. DOĞADAKİ VARLIKLARIN BİR TANESİNİ DEĞİŞTİRMEYE, HASAR VERMEYE YA DA TÜKETMEYE BAŞLADIĞINIZDA KAÇINILMAZ BİR SÜREÇ DEVREYE GİRMIŞ DEMEK TİR” DİYEN BERSAY İLETİŞİM GRUBU AJANS BAŞKANI DR. ARIN SAYDAM İLE İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ BU BÜYÜK DEĞİŞİM SÜRECİNDE BİR ARAYA GELDİK VE ‘SOSYAL FAYDA’ KAVRAMI ÜZERİNE YENİDEN DÜŞÜNME ZAMANI DEDİK

Oya Yalman / oya.yalman@platinonline.com

Öncelikle sosyal fayda tanımından başlasak, bu tanımın doğuşu ve kapsadığı başlıklar hakkında neler söylersiniz?

Tek başına mücadele edemeyen insan, hayatta kalabilmek için başkalarına ihtiyaç duyar. Diğer türdeşleri ile güç oluşturur ve varlığını sürdürmek için topluluklar oluşturur. Toplumun oluşma süreciyle hem ihtiyaçlarını daha rahat çözer hem de dış tehlikelere karşı birlikte mücadele edip kendini güvende hisseder. Toplumlara korumak, dirlik ve düzeni sağlamak amacıyla devletler kurulur; sistemler oluşturulur. Sistemler bu korumayı, geliştirmeyi ve devamlılığı sağlarken, diğer yandan da doğaya geri dönüşü çok da kolay olmayan zararlar vermeye başlarlar.

İçinde yaşadığımız yüzyılda, hakim düzen, insanlığa pek çok değer katarken önceliğini, doğa ve canlılıktan yana değil, kendini koruyabilmeye veriyor. Bu da kaçınılmaz olarak oluşan toplumsal çatışmaları bertaraf etmek için toplumsal fayda sağlayacak çözümler bulmasını gerektiriyor.

Bu çerçeveden bakınca, 'canlılığın ve tüm insanlığın iyiliğini güvence altına almak için gezegende tadilat yaparak, korumanın ve kalkınmanın bütünlüğünü sağlamak' olarak tanımlanan sürdürülebilir kalkınma kavramı, sosyal faydanın temelini oluşturan bir olgu olarak karşımıza çıkıyor.

'Anlamlı' sonuçlara ulaşarak sürdürülebilirliği sağlayabilmek, ancak ve ancak kalıcı bir değişimin öngörüldüğü sosyal fayda üretimi ile toplum nezdinde bir 'varlık' ortaya koyabilmekle mümkün.

DR. ARIN SAYDAM BERSAY İLETİŞİM GRUBU AJANS BAŞKANI

"EKONOMİK BEKLENTİLERE ÇEVRESEL VE SOSYAL DUYARLILIKLA DENGE İÇİNDE BAKILMASI" OLARAK TANIMLANABİLECEK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN BİR 'AMAÇ' OLARAK BENİMSENMEDİĞİ, GEÇİCİ, GÜNÜ İDARE ETMEK MAKSADIYLA DEVREYE ALINAN BİRKAÇ SENELİK PROJELERLE 'SOSYAL FAYDA' ÜRETİYORMUŞ GİBİ YAPAN KURUMUN, MARKANIN YA DA KİMLİĞİN İŞLEVİ, YALNIZCA 'TAŞIYICI BİR PLATFORM' OLMAYA MAHKUM HALE GELİYOR"

• **Toplum nezdinde varlık ortaya koyabilmek için devlet, özel sektör ve STK'lar sosyal fayda için nasıl bir çalışma modeli uygulamalıdır?**

Dünyadaki kaynakların kısıtlı hale gelmesiyle, tüketimin ve kaynak kullanımının dikkatle ve iş birlikleri ile düzenlenmesi her zamankinden fazla önem kazandı. Hız, teknoloji, bilgiye kolay ulaşım ve günümüzde pandeminin değiştirdiği iş yapış biçimlerinin de etkisiyle dünya üzerindeki tüm insanların sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesinin ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin, birbirinin refahıyla ya da korunmasıyla son derece ilintili olduğunu bir kez daha gördük. O nedenle sosyal fayda kavramını küresel ölçütte düşünmek gerekir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) öngördüğü, 17 maddelik 'Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları' çerçevesinden de bakıldığında, işin içinde pek çok paydaşın yer alması gerekiyor. Sivil inisiyatifler arasında sayılabilecek uluslararası ve ulusal STK'lar, sosyal girişimler, etkileyici paydaşlar bir tarafta,

devletin ilgili kurumları diğer tarafta. Enerjiden bilişime, eğitilden sağlığa pek çok sektörden özel sektör şirketleri ve tabii bir de akademinin içinde yer aldığı uzun soluklu bir yolculuk bu... Sabır gerektiriyor, strateji gerektiriyor ve tabii maddi, manevi yatırım...

• **Sabır, strateji, maddi ve manevi yatırımın önemine dikkat çektiniz. Peki etkili bir sosyal fayda iletişimi nasıl olmalı?**

Dünyanın, ülkenin, kurumun ortak fayda alanlarının tespit edilmesiyle işe başlanabilir. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri de bunun için tabii ki rehberdir. Yukarıdaki paydaşların içinde olduğu bir modelin uygulanması ise olmazsa olmazdır. Diğer yandan işin ulusal boyutunda, her ülkenin kendi değerleri ve kültürüne uygun bir iletişim yaklaşımı ele alınmalıdır. Tabii en önemli kriterler, stratejinin belirlenmesi, kurumların üst yönetimlerinin katılım ve kararlılığı ile tüm paydaşların duyarlılığıdır. George Gerbner, iletişimi "Mesajlar aracılığıyla gerçekleştirir"

len toplumsal etkileşim” olarak tanımlar. John T. Masterson, Steven A. Beebe ve Norman H. Watson ise “İletişim, sayesinde dünyayı anlamlı kıldığımız ve bu anlamı başkalarıyla paylaştığımız insani bir süreçtir” diyorlar. Bu tanımlara baktığımızda sosyal fayda üretebilmenin iletişim süreçlerinin doğru yönetilmesiyle nasıl sıkı sıkıya bağlı olduğunu daha iyi anlayabiliriz. Dijitalleşmenin ciddi anlamda etkili araçlar sağladığını biliyoruz. Üstelik yalnızca bir yıl geriye giderek pandemi öncesi dönemden bu yana yaşanan ‘çok hızlı’ dijital dönüşümü de hesaba katmalıyız. Pandemi öncesi pek çok süreci kolaylaştıran bu dönüşümün, pandemi döneminde de ‘sosyal’ ve ‘ticari’ anlamda hayatta kalmamızı sağladığını söyleyebiliriz. Bundan sonra geri dönüşü olmayan biçimde hayatımıza yerleşen dijitalleşme, bizleri yeni medya araçlarının ya da sosyal medya platformlarının yerlileri haline getirdi. Bu da sosyal fayda kavramının ülke sınırlarına sığmayan yapısını destekleyen bir durum... O nedenle, sosyal fayda kavramının bugüne kadar üretilen ve başarıyla da uygulanan öncüllerinden en büyük farkının, devletlerin, kurumların ve STK’ların yanı sıra dijital medya aracılığıyla tüm dünyadan vatandaşları da değer üretmek için yapılan iş birliğini içine katması olduğunu söyleyebiliriz.

• **Sosyal fayda yaklaşımı şirketleri, ekonomileri, ülkeleri, dünyayı ve yaşam döngüsünü nasıl değiştirebilir?**

Sürdürülebilirlik yaklaşımı, sosyal faydadan çok daha önce ortaya çıkan bir kavram. Bu da aslında iş süreçlerinde kâr sağlamanın araç olduğu, yaşam döngüsüne olumlu katkılar sağlamak üzere de ele alınan ya da tasarlanan bir süreçte faaliyet gösterdiğimiz anlamına geliyor. Etkileri tüm dünyada hissedilen pandemi, dünya vatandaşları için önceliklerin yeniden değerlendirilmesi sürecini de tetikledi. Yani pek çok konuda olduğu gibi sosyal fayda kavramının hayata geçirilmesinde de ciddi bir ivme kazanıldığını söylemek mümkün.

Devletlerin, özel sektörün ve STK’ların buna kayıtsız kalması imkansız. Bundan sonra projelerin, yatırımların toplumsal kalkınmaya, sürdürülebilirliğe ya da diğer faydalara yönelik iletişimiminin daha yüksek sesle yapıldığına şahit olacağız.

• **Bu alana yönelik başarılı gördüğünüz projeler var mı?**

Somut uygulamalara gelirse, yalnızca ülkemizin değil, tüm dünyanın ortak probleminde eğildiği için Finish’in ‘Su Endeksi’ çalışması örnek verilebilir. Vehbi Koç Vakfı’nın 2006 yılında Millî Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle mesleki ve teknik eğitime özendirme için başlattığı ‘Meslek Lisesi Memleket Meselesi’ de bu kapsamda incelenmesi gereken başarılı bir örnek. Eczacıbaşı Holding’in kültür ve sanat alanında üstlendiği ve sürdürülebilirliğini kanıtlamış çalışmalarını da sosyal fayda açısından ülkemizdeki en önemli projelerden.

• **Şirketlerin ve bireylerin bu alanda gelişebilmesi için neler önerirsiniz? Takip edilmesi gereken uzmanlar, yayıncılar ve yazar önerileriniz olur mu?**

İletişim çalışmalarına görece olarak yeni girdiğini söyleyebileceğimiz bu kavramı doğru anlayabilmek için işe, arkasındaki felsefi yaklaşımla başlamakta fayda olduğu kanaatindeyim. Doğrudan bu konuda dolu dolu bir literatür henüz oluşmuş değil ama ekonomi politik başta olmak üzere sosyoloji alanında konunun temellerine inmek mümkün... Karl Marx kapitalizmi tanımlarken hepimizin bildiği “Katı olan her şey buharlaşıyor” sözünü kullanmıştı. Bu, sistemin, sürdürülebilirliği için devamlı bir devinimde olduğunu ve kendini güncel ihtiyaçlara adapte edebilme kabiliyetini vurgulamaktaydı. Öncülü pek çok kavram varken bugün ‘sosyal fayda’ gibi yeni bir kavramdan bahsetmemiz işte bu devinimin bir parçası. Müesses nizamı anlamadan bugünü çözümlenemiyor. Öte yandan sosyal fayda kavramı, yalnızca iş dünyasına, ekonomiye ve sosyolojiye dair değil. Edebiyatımızda da bu konu-

"KURAMSAL ZEMİNDE, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KALKINMA PROGRAMI'NIN (UNDP) ÖNGÖRDÜĞÜ, 17 MADDEKİ 'SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI'NI ATLAMAMAK GEREK. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ, EKONOMİK EŞİTSİZLİK, YENİLİKÇİLİK, SÜRDÜRÜLEBİLİR TÜKETİM, BARIŞ VE ADALET GİBİ KONULAR BAŞTA OLMAK ÜZERE ÜLKELERİN KENDİ SORUNLARI ÖZELİNDE ÜRETECEKLERİ PROJELER İÇİN BİR REHBER NİTELİĞİ TAŞIYOR"

nun köklerini bulmak mümkün... Yıllardır yapılan "Sanat, sanat için midir; toplum için mi?" sorgulamasının arkasında yatan da budur. Bugün sektörde yerli yerine oturmuş kurumsal sosyal sorumluluk, sürdürülebilirlik gibi kavramlarla ilgili pek çok kaynak bulmak da mümkün. Yalnız burada dikkat edilmesi gereken bir nokta var: O da yabancı yayınların çözümlerini kendi kültür ve tarihlerine göre yaptığını unutmamak. Bu kaynaklar son derece aydınlatıcı olmakla beraber bizim ülkemizin gerçeklerini yansıtmaktan uzak olabiliyorlar... Örneğin, kurumsal sosyal sorumluluk konusu onlar için müthiş bir buluşken; bizdeki temelleri vakıf kültürüne, 1048 yılına dayanıyor... Bu konuda Vehbi Koç Vakfı Genel Müdürü Erdal Yıldırım'ın 'Az mı Gittik, Uz mu Gittik? Yeni Vakıfların 50 Yıllık Hikâyesi' isimli kitabını tavsiye edebilirim. Bu köklü tarihi, neredeyse bin yıllık vakıf geçmişini bilince ihtiyaç alanlarımızın da batıdan farklı olduğunu daha kolay görebiliriz.

• **Pandemi sürecinde ve sonrasında sosyal fayda kavramı nasıl bir değişim gösterecek?**

Pandemi döneminde yapılan pek çok araştırma, tüketicilerin marka tercihlerinde etkili olan sorumluluk ve fayda anlayışla-

rının eskisinden daha önemli olduğunu gösteriyor. Pandeminin de etkisiyle başta doğal kaynakların korunmasına, sürdürülebilirliğe ve insan sağlığına olan hassasiyetin arttığını göz önünde bulundurarak bu konularda daha fazla 'fayda' talep eden küresel bir toplumla karşı karşıya olunduğunun farkında olmak gerek. İhtiyaçlar, çeşitlendikçe 'sosyal fayda' kavramının sınırları da ona göre değişecektir.

• **Sektörleri önceliklendirmek gerekirse hangi sektörler bu alanda öncelikli olarak çalışmalı? Yoksa sektör ayrımı yapılmamalı mı?**

Sosyal fayda kavramını ve yaklaşımını tüm sektörlerin sahiplenmesi gerekir. Ancak burada nüfusa ve çevreye yüksek oranda etki eden sektörlerin üzerine daha fazla sorumluluk düştüğü de bir gerçek. Devletlerin, tüm sektörlerin ve STK'ların bu noktada iş birliğine gitmesi çok önemli. Sosyal devlet yapısındaki ülkelerin projelerini çoğunlukla 'sosyal fayda' temeline oturtarak planladığını biliyoruz. Buna ek olarak özel sektörün denetlenmesi, hatta zarar vermenin engellenmesinin ötesinde, fayda üretmek üzere bazı zorunluluklara hukuken de tabi tutulması, bu anlayışın geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

>> **Az mı Gittik, Uz mu Gittik?**
Yeni Vakıfların 50 Yıllık Hikâyesi
Erdal Yıldırım
Yapı Kredi Yayınları

"BU KONUDA VEHBİ KOÇ VAKFI GENEL MÜDÜRÜ ERDAL YILDIRIM'IN 'AZ MI GİTTİK, UZ MU GİTTİK? YENİ VAKIFLARIN 50 YILLIK HİKÂYESİ' İSİMLİ KİTABINI TAVSİYE EDEBİLİRİM. BU KÖKLÜ TARİHİ, NEREDEYSE BİN YILLIK VAKIF GEÇMİŞİNİ BİLİNCE, İHTİYAÇ ALANLARIMIZIN DA BATIDAN FARKLI OLDUĞUNU DAHA KOLAY GÖREBİLİRİZ"

KİŞİSEL VERİ VE ÖTESİ

DÜNYADA DA TÜRKİYE'DE DE KİŞİSEL VERİLERİN ÖNEMİ HER GEÇEN GÜN ARTIYOR. ARKA ARKAYA VERİYİ KORUMAKLA İLGİLİ REGÜLASYONLAR, KURALLAR, KARARLAR, YÖNETMELİK VE KANUNLAR GELİYOR. HEM KURUMLARA HEM DE BİREYLERE ÖNEMLİ BİR SORUMLULUK YÜKLEYEN VE AKILLARDA CİDDİ SORU İŞARETLERİ YARATAN KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU'NU (KVKK) ÇOK İYİ ANLAYIP ÖZÜMSEMELERLE YÜKÜMLÜYÜZ. BUGÜN SORULMASI GEREKEN 3 ÖNEMLİ SORU BULUNUYOR: 'VERİNİN SAHİBİ KİM?' 'VERİ SAHİBİNİN HAKLARI NELER?' 'VERİYE SAYGI NE ANLAMA GELİYOR?'

ASLI ŞARMAN

DCP Trust Yönetim Kurulu Başkanı ve Kurucusu

Yurt dışı menşeli bir mesajlaşma programı, gizlilik sözleşmesindeki kurallarında geçtiğimiz haftalarda bazı değişiklikler yaptığını duyurup, kullanıcılarından yeni sözleşmelerini onaylamasını istedi. Bu talep, bir anda ülkemizde kişisel verinin gündemin merkezine oturmasına, verilerinin gizliliği ve değeri hakkında bir farkındalığın gelişmesine neden oldu. Şirketlerden bireylere ve medyaya kadar tüm partiler; kişisel veri, verilerin mahremiyeti, verilerin yurt dışına taşınması veya paylaşılmasını çeşitli platformlarda konuşmaya, tartışmaya başladılar.

YENİ DÜNYA DÜZENİNİN PETROLÜ; VERİ

Veri, yeni ekonominin ve dünya düzeninin 'petrol'ü. Veriyi doğru tanımlayıp, konumlandırıp, süreci yönetebilen şirketler; bu yeni düzende gerek iletişimde, gerek satışta, gerek hedefleri gerçekleştirmekte gerekse de pazar rekabetinde diğerlerine oranla çok daha başarılı ve güçlü olacaklar. Ülkemizde de hem global şirketler hem de yerel markalarımız; özellikle pazarlama, satış ve iletişim süreçlerinde ciddi anlamda veri işliyor ve bu çıktılara göre strateji geliştirip, uyguluyor. Ancak uzun zamandır şirketler veriyi toplamak, işlemek ve kullanmakla, bu amaçlarla farklı farklı teknolojileri geliştirmekle o kadar yoğunlar ki, verinin gerçek değerini görme ve veriye saygı duymayı maalesef ihmal etmişler. WhatsApp ile başlayan ve daha çok uzun zaman gündemimizde kalacak olan kişisel veri, verinin mülkiyeti, tarafların hak

ve sorumlulukları konuları hem şirketler açısından hem de bireysel açıdan dikkatlice ele alınması ve doğru anlaşılması gereken çok önemli bir mesele.

DÜNDEN BUGÜNE KİŞİSEL VERİ

Avrupa Konseyi, 1970'li yıllardan itibaren kişisel verilerin korunması alanında çalışmalar yapmaya başladı. Bu çalışmalar neticesinde 28 Ocak 1981 tarihinde Strazburg'da imzaya açılan 'Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi', 1 Ekim 1985 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu tarihten sonra Avrupa'da Kişisel Verileri Koruma amacıyla çeşitli protokol ve sözleşmeler imzalandı ve yürürlüğe alındı. Ardından Avrupa Birliği, kişisel verilerin korunması alanında ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak üzere 2012 yılında yeni bir tüzük çalışması başlattı. Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu tarafından yapılan tüzük, 2016 yılında kabul edildi ve 25 Mayıs 2018'de Avrupa Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR) yürürlüğe girdi. Sadece Avrupa'da değil, farklı topluluklarda da kişisel veri ve verinin korunması adına önemli çalışmalara imza atıldığı dikkat çekiyor. Türkiye'de bu konuya yönelik koruyucu çalışma ve düzenlemeler ise 2004 yılında başladı. Tüm kronolojik gelişmeler bizlere, verinin ticari önemi kadar değeri ve mahremiyetinin korunması gerekliliğini de gösteriyor. 'Verinin sahibi kim?' 'Veri sahibinin hakları neler?' 'Veriye saygı ne anlama geliyor?' Yeni dönemde bu üç soruya hem bireyler hem de şirketler nezdinde yanıt aranması gerekiyor.

Türkiye'de yürütülen çalışmalar

Yapılan hukuki çalışma ve düzenlemeler

12 Ekim 2004

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

12 Eylül 2010

Kişisel verilerin korunması ile ilgili hükmün
T.C. Anayasası'na dahil edilmesi

17 Mart 2016

108 No'lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme
Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'nin
Türk hukukuna dahil edilmesi

7 Nisan 2016

6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun
29677 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi

5 Mayıs 2016

181 No'lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması
Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'ne Ek Denetleyici
Makamlar ve Sınır Aşan Veri Akışına İlişkin Protokolün
Türk hukukuna dahil edilmesi

30 Ocak 2017

Kişisel Verileri Koruma Kurulu
kurulması

Dünyada atılan adımlar

Yapılan hukuki çalışma ve düzenlemeler

3 Eylül 1953

İnsan Hakları ve Özgürlüklerinin Korunması Avrupa Sözleşmesi

23 Eylül 1980

OECD'nin Özel Yaşamın Korunması ve Kişisel Verilerin
Sınır Ötesi Akışına Dair Rehber İlkeleri

28 Ocak 1981

108 No'lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması
Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi

14 Aralık 1990

BM'nin Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin
Rehber İlkeleri

25 Ekim 1998

95/46/EC Sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından
Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi

8 Kasım 2001

181 No'lu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında
Bireylerin Korunması Sözleşmesi'ne Ek Denetleyici Makamlar ve Sınır Aşan
Veri Akışına İlişkin Protokol

27 Nisan 2016

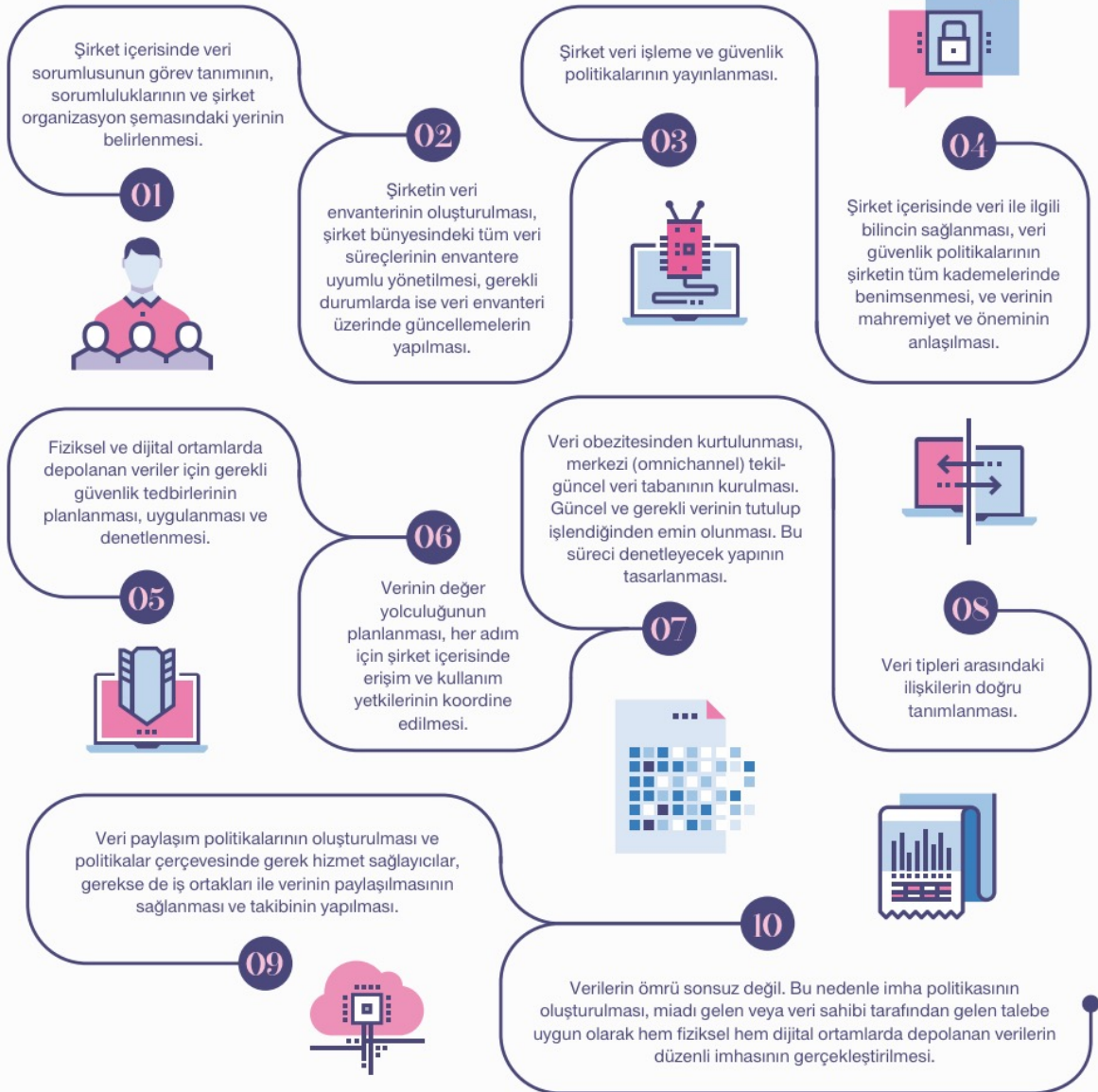
2016/679 Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)

ŞİRKETLER ATILMASI GEREKEN 10 ADIM

Şirketlerin veriyi 3 boyutta analiz etmesi gerekiyor: **Operasyonel-süreçsel boyutta, teknoloji-güvenlik boyutunda ve hukuksal boyutta...** Hesap verilebilirlik ve ispat yükümlülükleri için veriye saygı gösteren şirketler, bu operasyonu doğru yönetebilmek için gerekli iş gücünü koordine ediyor ve otomasyon sistemlerine yatırım yapıyor. Tüm boyutlarda yürürlükte olan mevzuat ve regülasyonlara göre veriyi yönetmek ve hesap verilebilirlik ilkesi çerçevesinde yürüyebilmek için şirketlerin 10 adımda ilerlemesi gerekiyor:

BİREYLER ATILMASI GEREKEN 10 ADIM

Günümüzde gerek devlet kurumları gerekse şirketler, her gün binlerce kişiye yönelik veriye ulaşıyor. Elde edilen bilgiler; kolaylıkla depolanabiliyor, işlenebiliyor ve aktarılabilir. Bazen bilinçli bazen de bilinçsizce özel olan verilerimizi paylaşıyoruz. Bu verileri kiminle, ne şartlar altında paylaşacağımız ise tamamen kendi tasarrufumuz altında. Peki, birey olarak kişisel verilerimizi ve mahremiyetimizi korumak için neler yapmalıyız?

01

Türkiye'de geçerli olan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun (KVKK) içeriği, Kişisel Verilerin Korunması Kurumu ve kurumun web sitesi adresi bilinmeli. Vatandaş olarak kanun nezdindeki haklara dair detaylar öğrenilmeli ve takip edilmeli.

02

Kanunlarca öngörülmemiş istisna olarak tanımlanan durumlar haricinde, bireyler verilerini şirketlerle paylaşmak zorunda değil. Zorunlu olarak paylaşılan bilgiler ise bireyin izni olmadan şirket tarafından kullanılamaz ve 3'üncü partilerle paylaşılmaz.

03

Bireyler, kişisel verilerinin güvenliği ve mahremiyeti için sosyal medya üzerinde verilerini açıkça paylaşmamalı ya da farklı uygulamalara girerken sosyal medya hesapları üzerinden erişim bilgilerine izin vermeden önce en az iki kez düşünmeli.

04

Dijital ortamlarda verilerini paylaşırken; şirketlerin sitelerine, programlarına üyelik yaparken, şirketler tarafından yayınlanmış olan aydınlatma metinleri dikkatlice okunmalı. İşleme amaçları ve paylaşım şartlarına göre verilerinin işlenmesine bilinçli bir şekilde izin verilmeli ya da verilmemeli.

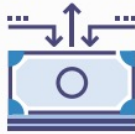
05

Şirketlere, veri sahibi statüsü ile başvuruda bulunulabilir. Şirket tarafından depolanan, işlenen herhangi bir kişisel verilerinin olup olmadığı hakkında bilgi talebinde bulunulabilir. Şirket bünyesindeki bilgilerinin imha edilmesini talep edebilirler.

06

Şirketlere yaptıkları başvurularından cevap alamazlarsa ya da kişisel verileri ile ilgili talepleri şirketler tarafından yerine getirilmezse, Kişisel Verileri Koruma Kurumu'na şikayette bulunabilirler.

07

Kişisel verilerinin ihlal edilmesi veya uygunsuz-izinsiz kullanılması durumunda, uğradıkları zararın tazminini talep edebilirler.

08

Unutulma hakkı talep edebilirler. Unutulma hakkı, kişinin şeref ve itibarının korunması amacıyla internet üzerinde yer alan bilgi ve içeriklerin silinmesi talebini ifade eder.

09

Şirketlere vermiş oldukları kişisel verileri ile ilgili izinleri hakkında bilgi alabilirler ve izinlerini değiştirebilirler. İzinlerini kaldırabilirler, yeniden verebilirler. Tüm işlemler için herhangi bir ücret de ödenmiyor.

10

Şirketler tarafından tutulan bilgilerinin güncelliğini, doğruluğunu, verilerinin alınış kanalları hakkında bilgi talebinde bulunulabilir. İstedikleri kanaldan ücretsiz olarak bilgilerini değiştirebilirler.